

Надпіс князя Андрэя

Новае нараджэнне фаліянта

Літаральна праз некалькі месяцаў свет пабачыць факсімільнае выданне славутага Полацкага Евангелля, вялікая прэзентацыя якога чакаецца ў рамках Мінскай кніжнай выстаўкі-кірмашу ў лютым. Днямі ж адбыўся ўрачысты момант: запуск у друк першых аркушаў факсімільнага Полацкага Евангелля.

Нагадаем, што Полацкае Евангелле XII стагоддзя, скрадзенае пасля захопу горада на Палаце пад час Лівонскай вайны ў 1563-м, сёння захоўваецца ў колішняй Імператарскай публічнай, а цяпер — Расійскай Нацыянальнай бібліятэцы ў Санкт-Пецярбургу, а таксама, фрагментарна, у аддзеле рукапісаў Дзяржаўнай бібліятэкі ў Маскве.

Цягам некалькіх гадоў даследчыкамі з Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і Нацыянальнай бібліятэкі вялася карпатлівая праца па вывучэнні помніка айчыннай кніжнай культуры сусветнага ўзроўню. Ужо створана лічбавая копія кнігі, чаму папярэднічала грунтоўная і прафесійная рэстаўрацыя кніжнага помніка. У прыватнасці, навуковы рэдактар будучага выдання — кандыдат філалагічных навук, супрацоўнік аддзела гісторыі беларускай мовы Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Ірына Будзько ўжо чацвёрты год мае непасрэднае дачыненне да Полацкага Евангелля.

Па яе словах, гэта найбольш старадаўняя беларуская кніга, якая дайшла да нас. Раней за яе было напісана толькі Тураўскае Евангелле, але яно сёння, на жаль, зусім не нагадвае кнігу: ад яго засталася ўсяго толькі адзінаццаць аркушаў...

Нягледзячы на дзесяць стагоддзяў, Полацкае Евангелле дайшло да нас практычна цалкам: ад кніжнага помніка захавалася больш за 80 працэнтаў. І няма ніякага сумнення, што кніга была перапісана на ўсходнеславянскіх землях — як мяркуецца, у самім Полацку — мясцовым кніжнікам. Тым больш, у тэксце можа заўважыць сляды

беларускіх гаворак. Значэнне Полацкага Евангелля яшчэ і ў тым, што яно ўваходзіць у першую сотню кніг усіх славян па часе стварэння, а таму з'яўляецца знакавым помнікам усёй еўрапейскай культуры.

Кніга прываблівае і сваім аскетызмам, сціплым характарам, у параўнанні з іншымі. Выяўлены толькі дзве застаўкі, адна з якіх мае арнамент старавізантыйскага тыпу. Праўда, з-за выкарыстання срэбра гэтая застаўка дрэнна захавалася і практычна не чытэльная.

Як адзначыў намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі па навуковай і выдавецкай дзейнасці Алесь Суша, на старонках Полацкага Евангелля акрамя тэксту Свяшчэннага Пісання змешчаны і разнастайныя прыпіскі ды ўкладныя запісы дзелаваго характару, якія дазваляюць больш даведацца пра гісторыю Полацка і датуюцца XIV стагоддзем. Сталі вядомыя аўтары некаторых паметаў у старадаўнім помніку кніжнасці. У прыватнасці, Андрэй Полацкі, апошні полацкі князь, старэйшы сын вялікага князя літоўскага Альгерда: ён зрабіў у кнізе дарчы надпіс, які сведчыў пра перадачу зямель Полацкаму Троіцкаму манастыру. Самае галоўнае, што надпіс, зроблены рукой князя, – на жывой тагачаснай мове, блізкай да сучаснай беларускай.

Упершыню ўсе прыпіскі і запісы ў Полацкім Евангеллі дакладна расчытаны і ў выглядзе дадатку будуць прадстаўлены шырокай грамадскасці ў другой кнізе, падрыхтоўка да якой зараз актыўна вядзецца. Акрамя таго, у самастойным дадатку да факсімільнага выдання зроблены падагульненні, прыведзены каментарыі да евангельскіх тэкстаў.

Алесь Суша адзначыў плённае ўзаемадзеянне некалькіх структур, у тым ліку Нацыянальнай акадэміі навук нашай краіны, расійскіх і беларускай бібліятэк, выдавецтва Беларускага Экзархату, без якога зрабіць такі аб'ём працы было б немагчыма. Разам з тым, па словах намесніка дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, пакуль што плануецца толькі стварэнне друкаванага варыянта. Хаця не выключана, што ў будучым з'явіцца і электронны аналаг выдання, які будзе даступны шырокай грамадскасці.

На здымку: старонка Полацкага Евангелля.

Аўтар: Канстанцін АНТАНОВІЧ